

Υπόθεση T-308/94

Cascades SA κατά Επιτροπής των Ευρωπαϊκών Κοινοτήτων

«Ανταγωνισμός — Άρθρο 85, παράγραφος 1, της Συνθήκης ΕΚ —
Καταλογιστόν της παραβατικής συμπεριφοράς —
Πρόστιμο — Αιτιολογία — Ελαφρυντικές περιστάσεις»

Απόφαση του Πρωτοδικείου (τρίτο πενταμελές τμήμα) της 14ης Μαΐου
1998 II - 931

Περίληψη της απόφασης

1. Κοινοτικό δίκαιο — Αρχές — Δικαιώματα του αμυνόμενου — Γίνονται σεβαστά στο πλαίσιο των διοικητικών διαδικασιών
2. Ανταγωνισμός — Διοικητική διαδικασία — Ανακοίνωση των αιτιάσεων — Αναγκαίο περιεχόμενο
(Κανονισμός 17 του Συμβουλίου, άρθρο 19 § 1· κανονισμός 99/63 της Επιτροπής, άρθρο 4)
3. Ανταγωνισμός — Διοικητική διαδικασία — Επαγγελματικό απόρρητο — Διαρροή πληροφοριών κατά παράβαση της υποχρέωσης εμπιστευτικότητας — Δεν επηρεάζει τη νομιμότητα της απόφασης
(Συνθήκη ΕΚ, άρθρο 214· κανονισμός 17 του Συμβουλίου, άρθρο 20 § 2)
4. Ανταγωνισμός — Συμπράξεις — Συμμετοχή υπό το κράτος καταναγκασμού — Ενδείξεις — Καταγγελία της συμπράξεως
(Κανονισμός 17 του Συμβουλίου, άρθρο 3)

5. Πράξεις των οργάνων — Αιτιολογία — Υποχρέωση — Έκταση — Απόφαση εφαρμογής των κανόνων ανταγωνισμού — Απόφαση αφορώσα πλείονες αποδέκτες — Ποιος ευθύνεται εκ της παραβάσεως
(Συνθήκη ΕΚ, άρθρο 190)
 6. Ανταγωνισμός — Κοινοτικοί κανόνες — Παραβάσεις — Καταλογισμός — Εταιρίες μετέχουσες σε παράβαση — Εξαγορά των εταιριών αυτών από όμιλο που μετέχει στην ίδια παράβαση
 7. Ανταγωνισμός — Πρόστιμα — Ύψος — Επιμέτρηση — Κριτήρια — Σοβαρότητα και διάρκεια των παραβάσεων — Στοιχεία εκτιμήσεως — Δυνατότητα αυξήσεως του επιπέδου των προστίμων προς ενίσχυση του αποτρεπτικού τους αποτελέσματος
(Κανονισμός 17 του Συμβουλίου, άρθρο 15 § 2)
 8. Πράξεις των οργάνων — Αιτιολογία — Υποχρέωση — Έκταση — Απόφαση επιβάλλουσα πρόστιμα σε πλείονες επιχειρήσεις λόγω παραβάσεως των κανόνων ανταγωνισμού
(Συνθήκη ΕΚ, άρθρο 190· κανονισμός 17 του Συμβουλίου, άρθρο 15)
 9. Ανταγωνισμός — Πρόστιμα — Ύψος — Επιμέτρηση — Κριτήρια — Σοβαρότητα των παραβάσεων — Ελαφρυντικές περιστάσεις — Συμπεριφορά διωσόμενη από τη συμφωνηθείσα εντός της συμπράξεως — Εκτιμάται
(Κανονισμός 17 του Συμβουλίου, άρθρο 15)
 10. Ανταγωνισμός — Πρόστιμα — Ύψος — Επιμέτρηση — Κριτήρια — Στάση της επιχειρήσεως κατά τη διοικητική διαδικασία — Οι μειώσεις προστίμου υπέρ των επιχειρήσεων που δεν αναγνώρισαν ρητά τους πραγματικούς ισχυρισμούς της Επιτροπής είναι παράνομες — Μια επιχείρηση δεν μπορεί να επικαλεστεί την αρχή της ίσης μεταχειρίσεως για να τύχει παράνομης μειώσεως
(Κανονισμός 17 του Συμβουλίου, άρθρο 15)
1. Ο σεβασμός του δικαιώματος ακροάσεως σε κάθε διαδικασία δυνάμενη να καταλήξει σε επιβολή κυρώσεων, ιδίως προστίμων ή χρηματικών ποινών, αποτελεί θεμελιώδη αρχή του κοινοτικού δικαίου, που πρέπει να τηρείται, ακόμη και αν πρόκειται για διαδικασία διοικητικού χαρακτήρα.
 2. Η ανακοίνωση των αιτιάσεων — η λειτουργία της οποίας είναι να παρέχει στις επιχειρήσεις που διώκονται κατ' εφαρμογήν των κανόνων ανταγωνισμού όλα τα αναγκαία στοιχεία ώστε να μπορέσουν να αμυνθούν προσηκόντως πριν η Επιτροπή εκδώσει οριστική απόφαση — πρέπει να διατυπώνεται, συνοπτικά έστω, αλλά με αρκετή σαφήνεια, ώστε να μπορούν οι ενδιαφερόμενοι να λάβουν γνώση των ενεργειών τις οποίες τους προσάπτει η Επιτροπή.
 3. Και αν ακόμη γίνει δεκτό ότι οι υπηρεσίες της Επιτροπής ευθύνονται για —

κατά παράβαση των ρητών διατάξεων περί εμπιστευτικότητας — διαρροή πληροφοριών για την ύπαρξη και την εξέλιξη διαδικασίας εφαρμογής των κανόνων ανταγωνισμού, καθώς και για το περιεχόμενο της αποφάσεως που θα εξεδίδετο κατά το πέρας αυτής της διαδικασίας, το γεγονός αυτό δεν θα είχε, ούτε ως ή άλλως, επίπτωση επί της νομιμότητας της αποφάσεως, άπαξ δεν αποδεικνύεται ότι η απόφαση δεν θα είχε ληφθεί ή ότι θα είχε διαφορετικό περιεχόμενο αν δεν είχε μεσολαβήσει η διαρροή ή, ακόμα, ότι η Επιτροπή εξέδωσε την απόφασή της στηριζόμενη σε σκέψεις άλλες εκτός των περιλαμβανομένων σε αυτήν.

αιτιολογία πρέπει να προκύπτει, κατά τρόπο σαφή και μη αμφιλεγόμενο, ο συλλογισμός της κοινοτικής αρχής, η οποία εξέδωσε την προοβαλλομένη πράξη.

Όταν μια απόφαση εφαρμογής των άρθρων 85 ή 86 της Συνθήκης αφορά πλείονες αποδέκτες και θέτει ζήτημα καταλογισμού της παραβάσεως, πρέπει να περιέχει επαρκή αιτιολογία ως προς έκαστον των αποδεκτών της, ειδικότερα ως προς εκείνους οι οποίοι, κατά το γράμμα της αποφάσεως αυτής, πρέπει να υποστούν τις συνέπειες της παραβάσεως αυτής.

4. Όταν μια επιχείρηση υποστηρίζει ότι εξαναγκάστηκε να μετάρχει σε σύμπραξη από μετέχουσες σ' αυτήν επιχειρήσεις, ένδειξη περί της ασκήσεως αθεμίτων πιέσεων μπορεί ν' αποτελεί η καταγγελία τέτοιων αντιθέτων στον ανταγωνισμό ενεργειών ενώπιον των αρμοδίων αρχών και η υποβολή καταγγελίας στην Επιτροπή κατ' εφαρμογήν του άρθρου 3 του κανονισμού 17.
5. Η αιτιολογία βλαπτικής αποφάσεως πρέπει να επιτρέπει την αποτελεσματική άσκηση του ελέγχου της νομιμότητάς της και να παρέχει στον ενδιαφερόμενο τα στοιχεία που του είναι αναγκαία προκειμένου να κρίνει αν η απόφαση είναι βάσιμη ή όχι. Η επάρκεια της αιτιολογίας αυτής πρέπει να εκτιμάται αναλόγως των περιστάσεων της συγκεκριμένης περίπτωσης, ιδίως του περιεχομένου της πράξεως, της φύσεως των προβαλλομένων λόγων και του συμφέροντος που έχουν ενδεχομένως προς παροχή διευκρινίσεων οι αποδέκτες. Για να πληρούνται τα προαναφερθέντα, από μια επαρκή
6. Οσάκις μια επιχείρηση αποκτά τον έλεγχο ορισμένων εταιριών, οι οποίες κατά τον χρόνο εξαγοράς τους μετείχαν αδιαμφισβήτητα σε παράβαση στην οποία μετείχε και η εξαγοράσα εταιρία μέσω θυγατρικών της, η Επιτροπή δύναται να καταλογίσει σ' αυτήν την τελευταία τη συμπεριφορά των εξαγορασθεισών εταιριών για την περίοδο που προηγείται και για την περίοδο που επακολουθεί την εξαγορά τους.
7. Κατά τον καθορισμό του ύψους του προστίμου λόγω παραβάσεως των κοινοτικών κανόνων ανταγωνισμού λαμβάνονται υπόψη η σοβαρότητα της παραβάσεως και η διάρκειά της. Συνάφως, η σοβαρότητα των παραβάσεων πρέπει να αποδεικνύεται βάσει μεγάλου αριθμού στοιχείων όπως είναι, ιδίως, τα ιδιαίτερα περιστατικά της υποθέσεως, το πλαίσιο της και ο αποτρεπτικός χαρακτήρας των προστίμων, και τούτο χωρίς

να υφίσταται δεσμευτικός ή εξαντλητικός κατάλογος κριτηρίων που πρέπει οπωσδήποτε να λαμβάνονται υπόψη.

Κατά την εκτίμηση του γενικού επιπέδου των προστίμων, η Επιτροπή ευλόγως λαμβάνει υπόψη το γεγονός ότι εξακολουθούν να εμφανίζονται σχετικά συχνά κατάφωρες παραβάσεις των κοινοτικών κανόνων του ανταγωνισμού και, επομένως, έχει τη δυνατότητα να αυξάνει το ύψος των προστίμων προκειμένου να ενισχύει το προληπτικό τους αποτέλεσμα. Κατά συνέπεια, το ότι η Επιτροπή επέβαλε στο παρελθόν πρόστιμα ορισμένου ύψους για ορισμένες μορφές παραβάσεων δεν της στερεί τη δυνατότητα να αυξάνει το ύψος αυτό, εντός των ορίων που τίθενται με τον κανονισμό 17, αν αυτό είναι αναγκαίο προκειμένου να κατοχυρωθεί η εφαρμογή της κοινοτικής πολιτικής ανταγωνισμού.

Περαιτέρω, κατά την εκτίμηση της σοβαρότητας της παραβάσεως, η Επιτροπή δύναται να λάβει υπόψη τα μέτρα τα οποία έλαβαν οι επιχειρήσεις με σκοπό ν' αποκρύψουν την ύπαρξη συμπαιγνίας.

Τέλος, κατά τον καθορισμό του γενικού επιπέδου των προστίμων, η Επιτροπή δύναται να συνεκτιμά τη μακρά διάρκεια και τον κατάφωρο χαρακτήρα παραβάσεως του άρθρου 85, παράγραφος 1, της Συνθήκης, η οποία διαπράχθηκε παρά την προειδοποίησή την οποία θα όφειλε να συνιστά η προηγούμενη πρακτική των αποφάσεων της Επιτροπής.

8. Η υποχρέωση αιτιολόγησας μιας ατομικής αποφάσεως σκοπό έχει να επιτρέψει στον κοινοτικό δικαστή να ασκήσει τον έλεγχο του επί της νομιμότητας της αποφάσεως και να παράσχει στον ενδιαφερόμενο ικανές ενδείξεις ως προς το αν η απόφαση έχει επαρκές έρεισμα ή αν ενδεχομένως πάσχει ελάττωμα λόγω του οποίου θα μπορούσε να αμφισβητηθεί το κύρος της, το δε περιεχόμενο της υποχρεώσεως αυτής εξαρτάται από τη φύση της περί ης πρόκειται πράξεως και από το πλαίσιο εντός του οποίου εκδόθηκε.

Προκειμένου περί αποφάσεως που επιβάλλει πρόστιμα σε πλείονες επιχειρήσεις λόγω παραβάσεως των κοινοτικών κανόνων ανταγωνισμού, η έκταση της υποχρεώσεως αιτιολόγησας πρέπει να προσδιορίζεται ιδίως με γνώμονα το γεγονός ότι η σοβαρότητα των παραβάσεων πρέπει να αποδεικνύεται βάσει μεγάλου αριθμού στοιχείων όπως είναι, ιδίως, τα ιδιαίτερα περιστατικά της υποθέσεως, το πλαίσιο της και ο αποτρεπτικός χαρακτήρας των προστίμων, και τούτο χωρίς να υφίσταται δεσμευτικός ή εξαντλητικός κατάλογος κριτηρίων που πρέπει οπωσδήποτε να λαμβάνονται υπόψη.

Επί πλέον, κατά τον καθορισμό του ύψους κάθε προστίμου, η Επιτροπή διαθέτει εξουσία εκτίμησης και δεν μπορεί να θεωρηθεί ότι υποχρεούται να εφαρμόζει προς τούτο κάποιον συγκεκριμένο μαθηματικό τύπο.

Τέλος, η αιτιολογία αποφάσεως πρέπει να περιλαμβάνεται στο σώμα της αποφά-

σεως, ενώ εξηγήσεις παρεχόμενες μεταγενεστέρως από την Επιτροπή δεν μπορούν να ληφθούν υπόψη, πλην ειδικών περιστάσεων.

Όταν διαπιστώνει, σε μια απόφαση, παράβαση των κανόνων ανταγωνισμού και επιβάλλει πρόστιμα στις επιχειρήσεις που έχουν μετάσχει σ' αυτήν, η Επιτροπή οφείλει, εφόσον έχει λάβει κατά σύστημα υπόψη ορισμένα βασικά στοιχεία προς καθορισμό του ύψους των προστίμων, να μνημονεύει τα στοιχεία αυτά στο σώμα της αποφάσεως, ώστε να παρέχει στους αποδέκτες της τη δυνατότητα να επαληθεύουν αν το ύψος του προστίμου καθορίστηκε προσηκόντως και να εκτιμούν μήπως ασκήθηκε διάκριση.

9. Το ότι μια επιχείρηση, που αποδεικνύεται ότι μετέχει με τους ανταγωνιστές της σε συνεννόηση ως προς τις τιμές, δεν συμπεριφέρθηκε στην αγορά όπως είχε συμφωνήσει με τους ανταγωνιστές της δεν συνιστά κατ' ανάγκην στοιχείο που πρέπει να ληφθεί υπόψη, ως ελαφρυντική περίσταση, κατά την επιμέτρηση του επιβλητέου προστίμου. Συγκεκριμένα, μια επιχείρηση που, παρά τη διαβούλευση με τους ανταγωνιστές της, ακολουθεί μια λίγο ως πολύ ανεξάρτητη πολιτική στην αγορά ενδέχεται απλώς να επιχειρεί να χρησιμοποιήσει τη σύμπραξη προς όφελός της.

10. Κατά την επιμέτρηση προστίμου λόγω παραβάσεως των κοινοτικών κανόνων ανταγωνισμού, μείωση του προστίμου λόγω συνεργασίας κατά τη διοικητική

διαδικασία δικαιολογείται μόνον εάν η συμπεριφορά της κατηγορουμένης επιχείρησης διευκόλυνε την εκ μέρους της Επιτροπής διαπίστωση της παραβάσεως και, ενδεχομένως, τον τερματισμό της.

Εν προκειμένω, μια επιχείρηση που δηλώνει ρητά ότι δεν αμφισβητεί τους πραγματικούς ισχυρισμούς στους οποίους στηρίζει τις αιτιάσεις της η Επιτροπή ενδέχεται να θεωρηθεί ότι συμβάλλει στη διευκόλυνση του έργου της Επιτροπής που συνίσταται στη διαπίστωση και τη δίωξη των παραβάσεων των κοινοτικών κανόνων του ανταγωνισμού. Με τις αποφάσεις με τις οποίες διαπιστώνει παράβαση αυτών των κανόνων, η Επιτροπή δύναται να θεωρήσει ότι μια τέτοια συμπεριφορά συνιστά αναγνώριση των πραγματικών ισχυρισμών και, άρα, ως στοιχείο αποδείξεως του βασίμου αυτών. Μια τέτοια συμπεριφορά μπορεί, επομένως, να δικαιολογεί μείωση του προστίμου.

Άλλως έχουν τα πράγματα όταν μια επιχείρηση αμφισβητεί, με την απάντησή της στην ανακοίνωση των αιτιάσεων, τους βασικούς ισχυρισμούς που προβάλλει με αυτήν η Επιτροπή, δεν δίνει καμμία απάντηση ή απλώς δηλώνει ότι δεν λαμβάνει θέση επί των υπ' αυτής προβαλλομένων ισχυρισμών. Πράγματι, τηρώντας μια τέτοια στάση κατά τη διοικητική διαδικασία, η επιχείρηση δεν συμβάλλει στη διευκόλυνση του έργου της Επιτροπής.

Επειδή οι μειώσεις προστίμου μπορούν να θεωρηθούν επιτρεπτές μόνον εφόσον οι οικείες επιχειρήσεις δηλώσουν ρητά ότι δεν αμφισβητούν τους πραγματικούς ισχυρισμούς, μια επιχείρηση που δεν τηρεί τέτοια στάση δεν μπορεί να αξιώσει μείωση λόγω συνεργασίας κατά τη διοικητική διαδικασία, διότι, και αν ακόμη υποτεθεί ότι, μειώνοντας τα πρόστιμα που επέβαλε σε άλλες επιχειρήσεις που επίσης δεν είχαν κάνει τέτοια ρητή δήλωση, η Επιτροπή εφάρμοσε παράνομο κριτήριο, η τήρηση της αρχής της ίσης

μεταχειρίσεως πρέπει να συνδυάζεται με την τήρηση της αρχής της νομιμότητας, σύμφωνα με την οποία κανείς δεν μπορεί να επικαλείται υπέρ αυτού παρανομία που διαπράχθηκε προς όφελος τρίτου.

Σ' αυτό το πλαίσιο, η συνεργασία σε διοικητική εξέταση που δεν βαίνει πέραν των όσων επιβάλλουν οι υποχρεώσεις τις οποίες υπέχουν οι επιχειρήσεις δυνάμει του άρθρου 11, παράγραφοι 4 και 5, του κανονισμού 17 δεν δικαιολογεί μείωση του προστίμου.